

**ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ
(1990-2010 рр.): ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ**

Головною метою статті є спроба дослідити історичні етапи еволюції правового забезпечення органів місцевого самоврядування в Україні.

При написанні статті застосовано проблемно-хронологічний та історичний методи, за допомогою яких вдалося відстежити процес еволюції правового забезпечення діяльності місцевого самоврядування, розвиток структури органів місцевого самоврядування.

Виділяємо два умовних етапи розвитку органів місцевого самоврядування: до прийняття Конституції України та після її прийняття. Обидва етапи відбувалися за існування різних Конституцій та різних законів. Зрозуміло, що процеси становлення і розвитку органів місцевого самоврядування проходили за ініціативами представників найвищих органів влади України, тобто координувалися «згори».

З'ясовано, що базовими джерелами для дослідження еволюції розвитку органів місцевого самоврядування є два закони України, відповідно до положень яких і відбувався розвиток органів місцевого самоврядування. Прямих комплексних досліджень історії становлення та розвитку органів місцевого самоврядування України в сучасній вітчизняній науці досі немає.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування, закон, місцеві вибори, Верховна Рада України.

Після розпаду Радянського Союзу та проголошення незалежності України різко зросла потреба в дієвому та ефективному місцевому самоврядуванні. В Україні на базі радянського адміністративно-територіального поділу, що існував станом на 1991 р., утворилося місцеве самоврядування. Становлення незалежної держави вимагало від громад розбудови ефективної державної моделі управління для вирішення проблем на місцевому рівні. Перша половина 90-х рр. ХХ ст. характеризувалася утворенням значної кількості нових сільських рад унаслідок розпаду колгоспів та збільшення кількості населення в селах тих областей, до яких було переселено жителів із зони відчуження внаслідок аварії на ЧАЕС. У радянський період сільська рада особливої ваги на селі не мала, а була лише однією зі структур бюрократичного апарату УРСР. Міські, районні й обласні ради перебували під контролем КПУ. Ратифікація 15 липня 1997 р. Верховною Радою України Європейської хартії місцевого самоврядування заклала законодавчий фундамент для становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні. Відсутність спеціальних досліджень історії становлення та розвитку органів місцевого самоврядування зумовило актуальність дослідження.

Мета статті – дослідити історичні етапи еволюції правового забезпечення органів місцевого самоврядування в Україні. Завдання – проаналізувати історіографію та джерельну базу дослідження; висвітлити історію формування структури органів місцевого самоврядування; визначити етапи становлення і розвитку органів місцевого самоврядування.

Історію становлення та розвитку органів місцевого самоврядування (далі – ОМС) досліджували переважно фахівці з державного управління під кутом розвитку, становлення та ефективності в управлінні тієї чи іншої ланки ОМС, здебільшого, через призму наявних повноважень і можливостей. До напрацювань у цій сфері належить монографія І.В. Дробош [2]. Автором досліджено теоретико-практичні проблеми реалізації функцій представницьких органів місцевого самоврядування в Україні; розкрито поняття і ознаки функцій представницьких органів місцевого самоврядування, проаналізовано основні види функцій цих органів, здійснено їх класифікацію; висвітлено концептуальні проблеми механізму здійснення функцій представницьких органів місцевого самоврядування; сформульовано основні тенденції розвитку і вдосконалення механізму здійснення функцій представницьких органів місцевого самоврядування. Дослідниця

зазначає, що становлення і розвиток місцевого самоврядування в Україні стримувалися низкою об'єктивних і суб'єктивних факторів економічного, політичного, правового та психологічного характеру. Насамперед, це недостатня сформованість дієздатного суб'єкта місцевого самоврядування – самодостатньої територіальної громади, яка б володіла необхідними матеріальними й фінансовими ресурсами, мала достатні внутрішні джерела формування дохідної частини місцевого бюджету, належний рівень підготовленості багатьох депутатів усіх рівнів, державних службовців та громадян до сприйняття основних положень місцевого самоврядування. На відміну від рад народних депутатів, які існували до 1990-х рр. і становили єдину систему органів державної влади, сучасні представницькі органи місцевого самоврядування за своєю природою, на думку автора, є недержавними й не належать до так званої урядової вертикалі. Це відображається, насамперед, у функціях цих органів. Становлення та розвиток інституту місцевого самоврядування в Україні ще не має достатнього наукового осмислення [2, с. 2].

Науковці переважно зосередилися на дослідженні місцевого самоврядування в контексті правових функціональних можливостей ОМС. Так, В.М. Кампо досліджував політико-правові механізми функціонування місцевого самоврядування та тлумачення термінів і понять, що стосуються ОМС [10]. Варто відзначити спільну працю П.Д. Біленчук, В.В. Кравченка, М.В. Підмогильного, у якій автори розглядають основні засади місцевого самоврядування на основі аналізу українського законодавства, широко використовуючи історико-правовий і порівняльний методи [1]. Загалом, комплексного аналізу історії становлення та розвитку ОМС сучасна українська історіографічна наука не має, тому потребує додаткового дослідження.

Головним джерелом для дослідження проблеми є закони та рішення рад різних рівнів, матеріали, які зберігаються у профільних архівах районних державних адміністрацій та міських рад [13-21].

Трьома складниками визначального правового поля щодо самоврядування в Україні були XI розділ Конституції України [12], Європейська хартія місцевого самоврядування [3] і Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [5]. До них слід додати також прийнятий у 1999 р. Закон України «Про столицю України – місто-герой Київ» [9]. В Україні, як і в більшості демократичних країн Європи, відповідно до вимог Європейської хартії місцевого самоврядування, Конституція України зафіксувала інститут місцевого самоврядування та визначила основні принципи його існування, повноваження, економічну основу й організаційно-правові засади.

Проте, перш ніж досліджувати суть проблеми, варто зупинитися на тлумаченні понять і термінів, що стосуються місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування – це законодавчо забезпечене право територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення. Основним призначенням місцевого самоврядування є створення і підтримка сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, надання мешканцям територіальних громад якісних і доступних публічних послуг на основі сталого розвитку дієздатної громади. Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Це люди, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, які мають єдиний адміністративний центр. Сільські, селищні, міські ради були органами місцевого самоврядування, що представляли відповідні територіальні громади та здійснювали від їх імені та в їх інтересах різні функції.

Сільські, селищні, міські, районні в місті (у разі їх створення) ради мали змогу дозволяти за ініціативою жителів створювати будинкові, вуличні, квартальні й інші органи самоорганізації населення і наділяти їх частиною власної компетенції, фінансів, майна. Органи самоорганізації населення створювалися частиною осіб, які тимчасово або постійно проживають на відповідній території в межах села, селища, міста. Порядок утворення та

діяльності органів самоорганізації населення регулювався Законом України «Про органи самоорганізації населення» від 11 липня 2001 р. [6]. Виконавчі органи рад – органи, які створювалися сільськими, селищними, міськими, районними в містах (у разі їх створення) радами для здійснення виконавчих функцій і повноважень місцевого самоврядування в межах, визначених законами. Виконавчими органами сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад були їх виконавчі комітети, відділи, управління та інші створювані радами виконавчі органи. Виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах рад були підконтрольними й підзвітними відповідним радам, а з питань здійснення делегованих їм повноважень органів виконавчої влади – також підконтрольними відповідним органам виконавчої влади.

Обласні та районні ради були органами місцевого самоврядування, що представляли спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст, у межах повноважень, визначених Конституцією України та законами, а також повноважень, переданих їм сільськими, селищними, міськими радами.

Важливим моментом у розвитку ОМС був перехід від органів самоврядування радянського періоду до органів місцевого самоврядування незалежної України. Такий перехід відбувався на підставі закону УРСР «Про місцеві ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування», який був прийнятий у грудні 1990 р. Цей закон знаменував початок новітньої історії адміністративної системи рад, зокрема сільських рад, що був чинний до 12 червня 1997 р. [4]. Згідно з ним, до ОМС належали сільські, селищні, міські ради народних депутатів. Закон передбачав створення системи органів місцевого самоврядування. До цієї системи включали сільські, селищні, міські ради народних депутатів та їх органи, інші форми територіальної самоорганізації громадян (громадські комітети й ради мікрорайонів, житлових комплексів, домові, вуличні, квартальні, дільничні, селищні, сільські комітети й форми безпосереднього волевиявлення населення: місцеві референдуми, загальні збори (сходи) громадян. Районні в містах Ради народних депутатів були складовою частиною міського самоврядування. Сільські, селищні, міські ради народних депутатів об'єднували й координували на своїй території діяльність інших ланок місцевого самоврядування. Систему регіонального самоврядування становили районні й обласні ради народних депутатів, місцеві референдуми в межах території району, області, інші форми самоорганізації громадян районів і областей. Голова сільської, селищної, міської ради народних депутатів був найвищою посадовою особою відповідно сільради, селища, міста (крім міст Києва й Севастополя). Голови сільської, селищної, міської (крім міських міст Києва й Севастополя) ради народних депутатів обиралися населенням відповідної території прямим таємним голосуванням на термін повноважень ради і були одночасно головами виконавчого органу місцевого самоврядування (главою місцевої адміністрації). Голови Київської, Севастопольської міської, районної міста Києва і Севастополя Ради народних депутатів обиралися відповідною Радою із числа депутатів.

Виконавчий комітет ради народних депутатів був виконавчим і розпорядчим органом відповідної ради, їй підпорядкованим та підзвітним. Виконавчий комітет був юридичною особою та створювався радою на термін її повноважень і формувався одноосібно головою ради у складі заступника (заступників) голови, керуючого справами (секретаря) і членів виконавчого комітету. У складі виконавчого комітету міської (міста обласного підпорядкування) ради за її рішенням мав право бути першим заступником голови виконавчого комітету. Кількісний склад виконавчого комітету встановлювався радою за поданням її голови. До складу виконавчого комітету не мали входити депутати відповідної ради. У сільській, селищній, міській радах, за їх рішенням, виконавчі комітети могли не створюватися. У таких випадках виконавчо-розпорядчі функції здійснював голова ради одноособово.

Відповідно до закону «Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування», місцеве самоврядування в містах із районним поділом

мало свої особливості. Районна в місті рада народних депутатів (окрім районних рад міст Києва й Севастополя) була складовою частиною системи міського самоврядування. Районна в місті рада та її виконавчий комітет здійснювали повноваження, делеговані їм міською радою та її виконавчим комітетом, а також обласною державною адміністрацією в обсязі, необхідному для забезпечення колективних потреб громадян району. Районна в місті рада та її виконавчий комітет несли відповідальність перед міською радою та її виконавчим комітетом за виконання делегованих їм повноважень. Делегування міською радою та її виконавчим комітетом окремих повноважень районній у місті раді та її виконавчому комітету було обов'язковим. До прийняття Конституції України виконавчі комітети районних рад то ліквідовувалися, то знову утворювалися. Причиною таких змін було протистояння між депутатами Верховної Ради та Президентом України. Так, останній своїм указом «Про Положення про місцеву державну адміністрацію» від 14 квітня 1992 р. № 252 на базі представників Президента функції виконавчих комітетів передав місцевими адміністраціям Президента [22]. Як наслідок, районні та обласні ради своїми рішеннями припиняли роботу власних виконавчих комітетів [17, арк. 11]. Відповідно, представники Президента своїми розпорядженнями технічно вирішували питання передачі повноважень із виконавчого комітету рад місцевим адміністраціям [21, арк. 54-55].

Проте Верховна Рада України Законом України «Про формування місцевих органів влади і самоврядування» від 3 лютого 1994 р. [8] відновила виконавчі комітети при радах [16, арк. 25-27]. Згідно із цим законом, ліквідувалися державні адміністрації представника Президента України, а все майно поверталось в розпорядження новоутворених виконавчих комітетів, обласних та районних рад. Але вже восени 1995 р. ради ліквідовують свої виконавчі комітети на підставі Конституційного договору [11, с. 5] й передають виконавчі повноваження новоутвореним місцевим адміністраціям Президента [19, арк. 13].

Система і структура органів регіонального самоврядування як представницьких органів в особі обласних, районних Рад народних депутатів формувалася так: спершу обиралися депутати, із числа яких обирали голову і заступника голови ради, утворювали й обирали постійні та інші комісії, виконавчі комітети рад. Голова обласної, районної ради був найвищою посадовою особою в системі самоврядування відповідно області, району. Голова, заступник голови, секретар та члени постійних комісій ради працювали на громадських засадах. Кожна Рада мала свій Секретаріат. Секретаріат ради народних депутатів був органом, який здійснював організаційно-технічне забезпечення діяльності ради та її органів, депутатів. Секретаріат ради утворювався Радою й був підзвітний їй [15, арк. 24]. Структура і чисельність секретаріату встановлювалася радою за поданням її голови. Керівник секретаріату призначався головою ради.

Відповідно до розділу V Закону України «Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування» місцеве самоврядування в Україні теоретично мало можливість існувати в інших формах територіальної самоорганізації населення, зокрема утворених через місцевий референдум. Місцевий референдум мав проводитися за рішенням відповідної ради народних депутатів з питань, що входять до компетенції цієї ради, та інших, передбачених законом питань. Рішення, прийняте місцевим референдумом, не потребувало будь-якого затвердження державними органами й було обов'язковим для виконання відповідною радою, місцевими органами державної виконавчої влади, підприємствами, організаціями й установами, громадянами, якщо воно не суперечило закону. Наступною ланкою могли бути загальні збори (сходи) громадян за місцем проживання. Загальні збори (сходи) громадян за місцем проживання скликалися головою ради народних депутатів або виконавчим комітетом, органами територіальної самоорганізації громадян для обговорення найважливіших питань, що зачіпають інтереси громадян, висунення кандидатів у депутати рад, формування органів місцевого самоврядування та інших питань місцевого життя. Дещо нижчою ланкою місцевого самоврядування були громадські комітети й ради самоврядування.

Громадські комітети й ради самоврядування утворювалися за територіальною ознакою. Територія їх діяльності визначалася виконавчим комітетом міської, районної в місті, селищної, сільської ради народних депутатів з огляду на соціально-економічну цілісність території та з урахуванням пропозицій населення. Громадські комітети й ради самоврядування обиралися загальними зборами (сходами) громадян або їх представників. Громадські комітети й ради самоврядування здійснювали окремі повноваження, передані їм радами.

Значна частина сільських рад в Україні була утворена 1992 р. [18, арк. 12]. Новий етап у становленні ОМС був пов'язаний із прийняттям Конституції та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. Цим законом визначалася система місцевого самоврядування держави, зокрема сутність сільської ради. Сільська рада (далі – СР) стала органом місцевого самоврядування, що представляв сільську територіальну громаду та здійснював від її імені та в її інтересах функції та повноваження місцевого самоврядування. СР отримала статус юридичної особи. Законом було чітко прописано її повноваження [5]. Закон закріпив сільського голову як головну посадову особу територіальної громади села чи жителів кількох сіл. Голова СР очолював її виконавчий комітет, головував на її засіданнях; також отримав законодавчо визначені посадові обов'язки та повноваження. СР проводила свою роботу сесійно. Згідно із законом, депутат СР представляв інтереси всієї територіальної громади, наділявся правами, що забезпечували його активну участь у діяльності ради й утворюваних нею органів, мав обов'язки перед виборцями, радою та її органами, виконував їхні доручення. Відповідно до закону, сільські територіальні громади отримали ще й секретаря СР, який працював у раді на постійній основі. Секретар обирався радою із числа депутатів на строк її повноважень зазвичай за пропозицією голови.

Секретар СР за її рішенням мав право одночасно виконувати повноваження секретаря виконавчого комітету відповідної ради, за відсутності голови виконував його обов'язки. СР мала постійні комісії – органи ради, що обиралися з числа її депутатів для вивчення, попереднього розгляду й підготовки питань, які належать до їх відання, здійснення контролю за виконанням рішень ради, її виконавчого комітету. Постійні комісії обиралися радою на час її повноважень у складі голови і членів комісії. Також СР мала можливість утворити тимчасові контрольні комісії, які були органом ради, котра обиралася з числа її депутатів для здійснення контролю з конкретно визначених радою питань, що належать до повноважень місцевого самоврядування.

Апарат СР складали виконавчі органи: виконавчі комітети, відділи, управління тощо. Вони зазвичай були підконтрольні та підзвітні лише раді. Виконавчий комітет СР – орган, який утворювався нею на час її повноважень. До його складу входили сільський голова, заступник (заступники) голови, керуючий справами (секретар) виконавчого комітету, а також керівники відділів, управлінь та інших виконавчих органів ради. Також СР мала можливість створювати відділи, управління й інші виконавчі органи для здійснення повноважень, що належать до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.

Таким чином, місцеве самоврядування в Україні пройшло складний шлях еволюціонування від номінального структурного бюрократичного компоненту в роки УРСР до важливого складника в розвитку системи державних органів управління України з конституційно закріпленим статусом. Умовно можна виділити два етапи розвитку ОМС: до прийняття Конституції України та після її прийняття. Обидва етапи розвитку відбувалися за існування різних Конституцій та різних законів. Зрозуміло, що процеси становлення та розвитку ОМС відбувалися за ініціативами представників найвищих органів влади України, тобто координувалися «згори». Такий процес, ініційований «згори», не був послідовним та виявився полем постійного протистояння за повноваження між Парламентом та Президентом України.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Біленчук П.Д. Місцеве самоврядування в Україні (муніципальне право). Навчальний посібник / П.Д. Біленчук, В.В. Кравченко, М.В. Підмогильний. – К.: Атіка, 2000. – 304 с.
2. Дробуш І.В. Функції органів місцевого самоврядування в Україні: Монографія / І.В. Дробуш. – К.: Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2003 – 244 с.
3. Європейська Хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс] : офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_036. – Заголовок з екрану.
4. Закон «Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування» від 7 грудня 1990 року № 533-ХІІ (Закон втратив чинність на підставі Закону № 280/97-ВР від 21.05.97, ВВР, 1997, N 24, ст. 170) [Електронний ресурс] : офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/533-12/page>. – Заголовок з екрану.
5. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР [Електронний ресурс] : офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>. – Заголовок з екрану.
6. Законом України «Про органи самоорганізації населення» від 11 липня 2001 р. [Електронний ресурс] : офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2625-14>. – Заголовок з екрану.
7. Закон України «Про Представника Президента України» від 5 березня 1992 р. (Закон втратив чинність на підставі Закону № 280/97-ВР від 21.05.97, ВВР, 1997, № 24, ст. 170) [Електронний ресурс] : офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2167-12>. – Заголовок з екрану.
8. Закон України «Про формування місцевих органів влади і самоврядування» від 3.02 1994 р. (Закон втратив чинність на підставі Закону № 280/97-ВР від 21.05.97, ВВР, 1997, № 24, ст. 170) [Електронний ресурс] : офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3917-12>. – Заголовок з екрану.
9. Закон України «Про столицю України місто-герой Київ» від 15 січня 1999 р. № 401-ХІV [Електронний ресурс] : офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/401-14>. – Заголовок з екрану.
10. Кампо В.М. Місцеве самоврядування в Україні / В.М. Кампо. – К.: Ін Юре, 1997. – 36 с.
11. Конституційний Договір між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України // Урядовий кур'єр. – 1995. – 10 червня. – № 86. – С. 5.
12. Конституція України від 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс] : офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page3>. – Заголовок з екрану.
13. Рішення Переяслав-Хмельницької районної ради народних депутатів «Про ліквідацію виконавчого комітету Переяслав-Хмельницької районної ради народних депутатів» від 13 вересня 1995 р. – Архівний відділ Переяслав-Хмельницької районної державної адміністрації. – Ф. І. Переяслав-Хмельницької районної ради Київської області. – Оп. 2. – Спр. 283. – Арк. 13.
14. Рішення Переяслав-Хмельницької районної ради народних депутатів «Про затвердження структури та чисельності секретаріату Ради» від 7 травня 1992 р. X сесія ХХІ скликання. – Архівний відділ Переяслав-Хмельницької районної державної адміністрації. – Ф. І. Переяслав-Хмельницької районної ради Київської області. – Оп. 2. – Спр. 240. – Арк. 64.
15. Рішення Переяслав-Хмельницької районної ради народних депутатів від 14.07.1994 р. «Про утворення секретаріату районної Ради та затвердження його керівництва». Перша сесія двадцять другого скликання. – Архівний відділ Переяслав-Хмельницької районної державної адміністрації. – Ф. І. Переяслав-Хмельницької районної ради Київської області. – Оп. 2. – Спр. 258. – Арк. 24.
16. Рішення Переяслав-Хмельницької районної ради народних депутатів від 14.07.1994 р. «Про виконавчий комітет районної Ради». Перша сесія двадцять другого скликання. – Архівний відділ Переяслав-Хмельницької районної державної адміністрації. – Ф. І. Переяслав-Хмельницької районної ради Київської області. – Оп. 2. – Спр. 258. – Арк. 25-27.
17. Рішення Переяслав-Хмельницької районної ради народних депутатів від 03 липня 1992 р. «Про припинення діяльності виконавчого комітету районної ради народних депутатів та

його відділів та управлінь». X сесія XXI скликання. – Архівний відділ Переяслав-Хмельницької районної державної адміністрації. – Ф. І. Переяслав-Хмельницької районної ради Київської області. – Оп. 2. – Спр. 241. – Арк. 11.

18. Рішення Переяслав-Хмельницької районної ради народних депутатів від 03 липня 1992 р. «Про утворення Козлівської, Ульянівської, Мазинської, Шевченківської та Вовчківської сільських Рад народних депутатів». X сесія XXI скликання. – Архівний відділ Переяслав-Хмельницької районної державної адміністрації. – Ф. І. Переяслав-Хмельницької районної ради Київської області. – Оп. 2. – Спр. 241. – Арк. 12.

19. Рішення Переяслав-Хмельницької районної ради народних депутатів від 13 вересня 1995 р. «Про ліквідацію виконавчого комітету Переяслав-Хмельницької районної ради народних депутатів». – Архівний відділ Переяслав-Хмельницької районної державної адміністрації. – Ф. І. Переяслав-Хмельницької районної ради Київської області. – Оп. 2. – Спр. 283. – Арк. 13.

20. Розпорядження Представника Президента України «Про припинення діяльності районної державної адміністрації» № 166 від 15.07.1994 р. – Архівний відділ Переяслав-Хмельницької районної державної адміністрації. – Ф. 17. Переяслав-Хмельницька районна державна адміністрація. – Оп. 1. – Спр. 38. – Арк. 58.

21. Розпорядження Представника Президента України «Про утворення Переяслав-Хмельницької районної державної адміністрації та припинення виконавчої і розпорядчої діяльності виконавчого комітету районної Ради народних депутатів» № 51 від 16.06.1992 р. – Архівний відділ Переяслав-Хмельницької районної державної адміністрації. – Ф. 17. Переяслав-Хмельницька районна державна адміністрація. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 54-55.

22. Указ Президента України «Про Положення про місцеву державну адміністрацію» (Указ втратив чинність, крім статей 2 і 3 та Указу Президента № 70/99 від 27.01.99 р.) [Електронний ресурс] : офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/252/92>. – Заголовок з екрану.

23. Указ Президента України від 24.07.1995 р. «Про обласні, Київську та Севастопольську міські, районні, районні у містах Києві та Севастополі державні адміністрації» [Електронний ресурс] : офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/640/95>. – Заголовок з екрану.

REFERENCES

1. Bilenchuk P.D. Mistseve samovriaduvannia v Ukraini (munitsypalne pravo). Navchalnyi posibnyk / P.D. Bilenchuk, V.V. Kravchenko, M.V. Pidmohylnyi. – K.: Atika, 2000. – 304 s.
2. Drobush I.V. Funktsii orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini: Monohrafiia / I.V. Drobush. – K.: In-t derzhavy i prava imeni V.M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2003 – 244 s.
3. Ievropeiska Khartiia mistsevoho samovriaduvannia [Elektronnyi resurs]: ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy – Rezhym dostupu: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_036. – Zaholovok z ekranu.
4. Zakon «Pro mistsevi Rady narodnykh deputativ ta mistseve i rehionalne samovriaduvannia» vid 7 hrudnia 1990 roku № 533-XII (Zakon vtratyv chynnist na pidstavi Zakonu № 280/97-VR vid 21.05.97, VVR, 1997, N 24, st. 170) [Elektronnyi resurs]: ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/533-12/page>. – Zaholovok z ekranu.
5. Zakon Ukrainy «Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini» vid 21 travnia 1997 roku № 280/97-VR [Elektronnyi resurs] : ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy – Rezhym dostupu: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>. – Zaholovok z ekranu.
6. Zakon Ukrainy «Pro orhany samoorhanizatsii naselennia» vid 11 lypnia 2001 r. [Elektronnyi resurs] : ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy – Rezhym dostup: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2625-14>. – Zaholovok z ekranu.
7. Zakon Ukrainy «Pro Predstavnyka Prezydenta Ukrainy» vid 5 bereznia 1992 r. (Zakon vtratyv chynnist na pidstavi Zakonu № 280/97-VR vid 21.05.97, VVR, 1997, № 24, st. 170) [Elektronnyi resurs] : ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2167-12>. – Zaholovok z ekranu.
8. Zakon Ukrainy «Pro formuvannia mistsevykh orhaniv vlady i samovriaduvannia» vid 3.02 1994 r. (Zakon vtratyv chynnist na pidstavi Zakonu № 280/97-VR vid 21.05.97, VVR, 1997, № 24, st. 170) [Elektronnyi resurs] : ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3917-12>. – Zaholovok z ekranu.

9. Zakon Ukrainy «Pro stolytsiu Ukrainy misto-heroi Kyiv» vid 15 sichnia 1999 r. № 401-XIV [Elektronnyi resurs] : ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/401-14>. – Zaholovok z ekranu.
10. Kampo V.M. Mistseve samovriaduvannia v Ukraini / V.M. Kampo. – K.: In Yure, 1997. – 36 s.
11. Konstytutsiinyi Dohovir mizh Verkhovnoiu Radoiu Ukrainy ta Prezydentom Ukrainy pro osnovni zasady orhanizatsii ta funktsionuvannia derzhavnoi vlady mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini na period do pryiniattia novoi Konstytutsii Ukrainy // Uriadovyi kurier. – 1995. – 10 chervnia. – № 86. – S. 5.
12. Konstytutsiia Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. [Elektronnyi resurs] : ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page3>. – Zaholovok z ekranu.
13. Rishennia Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi rady narodnykh deputativ «Pro likvidatsiiu vykonavchoho komitetu Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi rady narodnykh deputativ» vid 13 veresnia 1995 r. – Arkhivnyi viddil Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi derzhavnoi administratsii. – F. I. Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi rady Kyivskoi oblasti. – Op. 2. – Spr. 283. – Ark. 13.
14. Rishennia Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi rady narodnykh deputativ «Pro zatverdzhennia struktury ta chyselnosti sekretariatu Rady» vid 7 travnia 1992 r. X sesiia XXI sklykannia. – Arkhivnyi viddil Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi derzhavnoi administratsii. – F. I. Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi rady Kyivskoi oblasti. – Op. 2. – Spr. 240. – Ark. 64.
15. Rishennia Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi rady narodnykh deputativ vid 14.07.1994 r. «Pro utvorennia sekretariatu raionnoi Rady ta zatverdzhennia yoho kerivnytstva». Persha sesiia dvadtsiat druhoho sklykannia. – Arkhivnyi viddil Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi derzhavnoi administratsii. – F. I. Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi rady Kyivskoi oblasti. – Op. 2. – Spr. 258. – Ark. 24.
16. Rishennia Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi rady narodnykh deputativ vid 14.07.1994 r. «Pro vykonavchyi komitet raionnoi Rady». Persha sesiia dvadtsiat druhoho sklykannia. – Arkhivnyi viddil Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi derzhavnoi administratsii. – F. I. Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi rady Kyivskoi oblasti. – Op. 2. – Spr. 258. – Ark. 25-27.
17. Rishennia Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi rady narodnykh deputativ vid 03 lypnia 1992 r. «Pro prypynennia diialnosti vykonavchoho komitetu raionnoi rady narodnykh deputativ ta yoho viddiliv ta upravlin». X sesiia XXI sklykannia. – Arkhivnyi viddil Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi derzhavnoi administratsii. – F. I. Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi rady Kyivskoi oblasti. – Op. 2. – Spr. 241. – Ark. 11.
18. Rishennia Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi rady narodnykh deputativ vid 03 lypnia 1992 r. «Pro utvorennia Kozlivskoi, Ulianivskoi, Mazynskoi, Shevchenkivskoi ta Vovchkiivskoi silskykh Rad narodnykh deputativ». X sesiia XX sklykannia. – Arkhivnyi viddil Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi derzhavnoi administratsii. – F. I. Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi rady Kyivskoi oblasti. – Op. 2. – Spr. 241. – Ark. 12.
19. Rishennia Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi rady narodnykh deputativ vid 13 veresnia 1995 r. «Pro likvidatsiiu vykonavchoho komitetu Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi rady narodnykh deputativ». – Arkhivnyi viddil Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi derzhavnoi administratsii. – F. I. Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi rady Kyivskoi oblasti. – Op. 2. – Spr. 283. – Ark. 13.
20. Rozporiadzhennia Predstavnyka Prezydenta Ukrainy «Pro prypynennia diialnosti raionnoi derzhavnoi administratsii» № 166 vid 15.07.1994 r. – Arkhivnyi viddil Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi derzhavnoi administratsii. – F. 17. Pereiaslav-Khmelnyska raionna derzhavna administratsiia. – Op. 1. – Spr. 38. – Ark. 58.
21. Rozporiadzhennia Predstavnyka Prezydenta Ukrainy «Pro utvorennia Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi derzhavnoi administratsii ta prypynennia vykonavchoi i rozporiadchoi diialnosti vykonavchoho komitetu raionnoi Rady narodnykh deputativ» № 51 vid 16.06.1992 r. – Arkhivnyi viddil Pereiaslav-Khmelnyskoi raionnoi derzhavnoi administratsii. – F. 17. Pereiaslav-Khmelnyska raionna derzhavna administratsiia. – Op. 1. – Spr. 2. – Ark. 54-55.
22. Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro Polozhennia pro mistsevu derzhavnu administratsiiu» (Ukaz vtratyv chynnist, krim statei 2 i 3 na Ukazu Prezydenta № 70/99 vid 27.01.99 r.) [Elektronnyi resurs] : ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/252/92>. – Zaholovok z ekranu.
23. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24.07.1995 r. «Pro oblasni, Kyivsku ta Sevastopolsku miski, raionni, raionni u mistakh Kyievi ta Sevastopoli derzhavni administratsii» [Elektronnyi resurs] : ofitsiinyi

sait Verkhovnoi Rady Ukrainy – Rezhy m dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/640/95>. – Zaholovok z ekranu.

Бобровник Ю. Эволюция правового обеспечения деятельности органов местного самоуправления в Украине (1990-2010 гг.): исторический аспект.

Главной целью статьи является попытка исследовать исторические этапы эволюции правового обеспечения органов местного самоуправления в Украине.

При написании статьи применены проблемно-хронологический и исторический методы, с помощью которых удалось отследить процесс эволюции правового обеспечения деятельности местного самоуправления, развитие структуры органов местного самоуправления.

Выделяем два условных этапа развития органов местного самоуправления: до принятия Конституции Украины и после ее принятия. Оба этапа происходили за существования разных Конституций и различных законов. Понятно, что процессы становления и развития органов местного самоуправления проходили за инициативы представителей высших органов власти Украины, то есть координировались «сверху».

Выяснено, что базовыми источниками для исследования эволюции развития органов местного самоуправления являются два закона Украины, в соответствии с которыми и происходило развитие органов местного самоуправления. Прямых комплексных исследований истории становления и развития органов местного самоуправления Украины в современной отечественной науке до сих пор нет.

Ключевые слова: органы местного самоуправления, закон, местные выборы, Верховный Совет Украины.

Bobrovnik Yu. Evolution of legal support of the local government in Ukraine (1990-2010): historical aspect.

After the collapse of the Soviet Union and independence of Ukraine it was sharply increased need for efficient and effective the local government. In Ukraine in the local government formed on the basis of the Soviet administrative-territorial division that existed as of 1991 required the formation of an independent state of community building effective state management model to solve problems at the local level. The first half of the 1990s of 20th century is characterized by a substantial number of new rural councils because of the collapse of collective farms and population growth in the villages of the areas to which residents were resettled from the exclusion zone of the Chernobyl accident. In the Soviet period the village council particularly important in rural areas did not have and was only one of the structures of the bureaucracy of the USSR. City, district and regional councils were controlled by the Communist Party. Ratification July 15, 1997 the Verkhovna Rada of Ukraine of the Charter laid the legislative foundations for the development of the local government in Ukraine.

The absence of specific studies of the history of formation and development of the local government determines the relevance of the study.

The main purpose of the article is an attempt to explore the historical stages of evolution of the legal support of the local government in Ukraine. Its problem is to analyze the source base of historiography and research; to highlight the history of the formation and structure of the local government; to identify the stages of formation and development of the local governments.

Writing article it were applied problem-chronological and historical methods by which managed to trace the evolution of legal support of the local government, the development of structures of the local government.

The local government in Ukraine has passed a complicated path of evolution from the nominal bureaucratic structural component of USSR in the years to an important component in the development of public administration of Ukraine constitutionally enshrined status. Conventionally, there are two stages of the LG: to the Constitution of Ukraine and after its adoption. Both stages of the development occurred in the existence of different constitutions and different laws. It is clear that the process of formation and development of the LG took place on the initiative of representatives of the highest authorities of Ukraine that is coordinated «from above». This process that was initiated «from above» wasn't consistent and was a field of constant conflict for power between the Parliament and the President of Ukraine.

The basic sources for the study of the evolution of the local government are two laws of Ukraine, under the terms of which have evolved and LG's. There isn't still direct complex history research of the formation and development LG of Ukraine in modern domestic science. Existing research relating to LG, have a character set of legal clarification and management capabilities, responsibilities and liability for members of the local government. In view of it the history of the formation and structure of LG needs additional study.

Keywords: local government law, local elections, Supreme Council of Ukraine.

Одержано 8.10.2015.